

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องพฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ ในด้าน

1. วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
2. ประเภทและสาขาของสารนิเทศที่ใช้
3. แหล่งสารนิเทศที่แพทย์เลือกใช้
4. การใช้และไม่ใช้ห้องสมุด / ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์
5. ปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์

การวิจัยนี้มีสมมุติฐานคือ พฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ จะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะบุคคลและหน้าที่ความรับผิดชอบของแพทย์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ

ในส่วนนี้จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาในการปฏิบัติงาน สาขาวิชาที่ปฏิบัติงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ และการผลิตผลงานวิชาการ

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 262 คน เป็นแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ 17 แห่ง 9 เขต ในจำนวนดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็นแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์เขต 1 จำนวน 16 คน เขต 2 จำนวน 42 คน เขต 3 จำนวน 41 คน เขต 4 จำนวน 29 คน เขต 5 จำนวน 36 คน เขต 6 จำนวน 28 คน เขต 7 จำนวน 27 คน เขต 8 จำนวน 24 คนและเขต 9 จำนวน 19 คน

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามดังกล่าว เป็นแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมาแล้ว เป็นระยะเวลา 6-7 ปี มากที่สุดคือ 93 คน รองลงมาคือ แพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมาแล้วเป็นระยะเวลา 11-15 ปี (72 คน), 1-5 ปี (52 คน) และ 15 ปีขึ้นไป (45 คน) ตามลำดับ

สำหรับสาขาที่แพทย์ผู้ตอบแบบสอบถามปฏิบัติงานมากที่สุดคือ คัลยศาสตร์ (70 คน) รองลงมาเป็นสาขาอายุรศาสตร์ (59 คน) และสาขาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา (36 คน) สาขาที่แพทย์ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลน้อยที่สุดคือ ตจวิทยา (1 คน)

ในด้านการให้บริการทางการแพทย์ พบว่าแพทย์ผู้ตอบแบบสอบถามจะรับผิดชอบในด้านการให้บริการทางการแพทย์ (229 คน) มากกว่าแพทย์ที่รับผิดชอบในด้านการบริหาร (12 คน) และการสอน (11 คน) ซึ่งสอดคล้องกับงานหลักของโรงพยาบาลศูนย์ คืองานในด้านการบริการ ซึ่งประกอบด้วยงานรักษาพยาบาล งานส่งเสริมสุขภาพ งานป้องกันโรค งานฟื้นฟูสภาพและงานสนับสนุนสาธารณสุขมูลฐานทุกรูปแบบ

ส่วนการผลิตผลงานวิชาการนั้นแพทย์มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 60.69) ผลิตผลงานวิชาการ โดยจะผลิตในรูปแบบต่างๆ ทั้งงานวิจัย ตำรา หนังสือ รวมทั้งเอกสารประกอบการสอน ซึ่งเอกสารประกอบการสอนเป็นผลงานวิชาการที่แพทย์ผลิตมากที่สุด รองลงมาคือการเขียนบทความและการทำวิจัย

สรุปสถานภาพของแพทย์ที่ตอบแบบสอบถาม

แพทย์ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแพทย์ที่ปฏิบัติงานในสาขาคัลยศาสตร์มากที่สุด และส่วนมากปฏิบัติงานมาแล้วเป็นเวลา 6-10 ปี สำหรับหน้าที่ความรับผิดชอบ แพทย์รับผิดชอบในด้านการให้บริการทางการแพทย์เป็นส่วนมาก ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค แต่เนื่องจากนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ขยายบทบาทและหน้าที่ของโรงพยาบาลศูนย์บางแห่งให้เป็นศูนย์การศึกษาแพทย์ด้วย ดังนั้นแพทย์บางส่วนจึงต้องทำหน้าที่ทั้งงานสอน และงานบริหาร ควบคู่ไปกับการให้บริการทางการแพทย์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวแพทย์จึงจำเป็นต้องผลิตผลงานวิชาการในรูปแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของตน ซึ่งเอกสารประกอบการสอนเป็นผลงานวิชาการที่แพทย์ผลิตมากที่สุด

พฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารนิเทศ

วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ

ในการประกอบอาชีพของแพทย์นั้น แพทย์แสวงหาสารนิเทศเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กัน การติดตามวิทยาการใหม่ๆ เป็นวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศที่แพทย์ในโรงพยาบาล

ศูนย์ต้องการมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 31.91) รองลงมาคือการวินิจฉัยโรค (ร้อยละ 22.90) และการค้นคว้าประกอบการสอน (ร้อยละ 18.46) เมื่อสอบถามถึงวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศที่แพทย์เห็นว่าสำคัญที่สุด แพทย์ยังให้ความสำคัญกับการติดตามวิทยาการใหม่ๆ มากเป็นอันดับแรกเช่นเดิม (ร้อยละ 62.98) ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Strasser (1978) ที่พบว่าแพทย์มีความต้องการสารนิเทศเพื่อติดตามวิทยาการใหม่ๆ และการศึกษาของ Brember และ Leggate (1982) ที่พบว่าแพทย์ต้องการสารนิเทศเพื่อปรับปรุงสารนิเทศของตนให้ทันสมัยอยู่เสมอหรือต้องการสารนิเทศเพื่อติดตามวิทยาการใหม่ๆ มากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Pimrumpai Premssmit (1989) ที่พบว่า การติดตามวิทยาการที่ทันสมัยเป็นสถานการณ์ที่ทำให้คณาจารย์คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต้องการมากที่สุดเช่นกัน

ประเภทและสาขาของสารนิเทศที่แพทย์ใช้

ประเภทของสารนิเทศที่แพทย์ใช้จำแนกเป็นหนังสือภาษาไทย หนังสือภาษาต่างประเทศวารสารภาษาไทย วารสารภาษาต่างประเทศ สิ่งพิมพ์รัฐบาล จุลสาร รายงานการวิจัย หนังสือพิมพ์และสไลด์ทัศนวัสดุ ผลการศึกษาพบว่า สารนิเทศที่แพทย์ใช้โดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุดคือหนังสือภาษาต่างประเทศ (4.10) และวารสารภาษาต่างประเทศ (4.12) สารนิเทศที่แพทย์ใช้โดยเฉลี่ยในระดับมากคือ หนังสือภาษาไทย (3.31) วารสารภาษาไทย (3.18) หนังสือพิมพ์ (3.07) ส่วนสารนิเทศที่แพทย์ใช้โดยเฉลี่ยในระดับปานกลางคือ รายงานการวิจัย (2.81) จุลสารและสไลด์ทัศนวัสดุ (2.45) สิ่งพิมพ์รัฐบาล (2.34) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Friedlander (1973) ที่พบว่าแพทย์ใช้วารสารภาษาต่างประเทศมากกว่าสารนิเทศประเภทอื่น และการศึกษาของสรีระเพ็ญ โอทกานนท์ (2527) ที่พบว่าแพทย์ใช้หนังสือภาษาต่างประเทศมากกว่าสารนิเทศประเภทอื่น

สำหรับสารนิเทศสาขาที่แพทย์ใช้มากเป็นอันดับแรกคือ สาขา Cardiovascular (ร้อยละ 30.53) รองลงมาคือ สาขา Surgery (ร้อยละ 28.24) และสาขา Respiratory (ร้อยละ 27.48)

แหล่งสารนิเทศที่ใช้

แหล่งสารนิเทศที่แพทย์ใช้แสวงหาสารนิเทศจัดได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. แหล่งสารนิเทศบุคคล ได้แก่ ประสบการณ์ของตน แหล่งทรัพยากรส่วนตัว เพื่อนร่วมงาน ผู้เชี่ยวชาญ การประชุม สัมมนา พบปะสังสรรค์
2. แหล่งสารนิเทศสถาบัน ได้แก่ องค์กรวิชาชีพ ห้องสมุดภายในโรงพยาบาล ห้องสมุด / ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ภายนอกโรงพยาบาล
3. แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์

แหล่งสารนิเทศที่แพทย์ใช้ในการแสวงหาสารนิเทศมากเป็นอันดับแรกคือห้องสมุดภายในโรงพยาบาล (ร้อยละ 23.68) แหล่งสารนิเทศที่ใช้มากเป็นอันดับรองลงมา คือ การประชุมสัมมนา การพบปะสังสรรค์ (ร้อยละ 14.10) และแหล่งทรัพยากรส่วนตัว (ร้อยละ 12.99) เมื่อสอบถามถึงแหล่งสารนิเทศที่แพทย์เห็นว่าให้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการมากที่สุดนั้น แพทย์เห็นว่าห้องสมุดภายในโรงพยาบาลเป็นแหล่งสารนิเทศที่ให้ข้อมูลตรงกับความต้องการมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 63.74) รองลงมาคือห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศภายนอกโรงพยาบาล (ร้อยละ 14.13) และแหล่งทรัพยากรส่วนตัว (ร้อยละ 9.16)

สำหรับเหตุผลที่แพทย์คำนึงถึงในการเลือกใช้แหล่งสารนิเทศมากเป็นอันดับแรก คือ เป็นแหล่งที่ใกล้ สะดวกในการใช้ (ร้อยละ 24.81) รองลงมาคือให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ (ร้อยละ 19.93) และประหยัดค่าใช้จ่าย (ร้อยละ 15.95) ตามลำดับ จากเหตุผลดังกล่าวแพทย์จึงเลือกใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลเป็นแหล่งในการแสวงหาสารนิเทศ ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Kough (1973) ที่พบว่าแพทย์เลือกใช้แหล่งสารนิเทศโดยคำนึงถึงสถานที่ตั้งที่สะดวกในการไปใช้ การศึกษาของ Rosenberg (1967) และ Northup (1980) ที่พบว่าแพทย์เลือกใช้แหล่งสารนิเทศที่ใกล้ตัวก่อนแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ และผลการศึกษาของ Timpka (1989) ที่พบว่านอกจากเหตุผลในเรื่องความสะดวกในการใช้แล้ว แพทย์ยังคำนึงถึงความน่าเชื่อถือ ความสมบูรณ์ของสารนิเทศที่ได้รับ และประหยัดค่าใช้จ่าย

การใช้ห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ภายนอกโรงพยาบาล

จากการสอบถามแพทย์ในด้านการใช้ห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์พบว่า แพทย์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก (ร้อยละ 67.10) ใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาล

มากกว่าห้องสมุดภายนอกโรงพยาบาล (ร้อยละ 32.90) เหตุผลที่แพทย์เลือกใช้ห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์เพราะเป็นสถานที่ใกล้ สะดวกในการใช้ (ร้อยละ 24.48) เป็นแหล่งที่มีสารนิเทศมาก (ร้อยละ 23.37) และเป็นแหล่งที่ไม่ต้องเสียค่าบริการ (ร้อยละ 19.19) ตามลำดับ

สำหรับห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศภายนอกโรงพยาบาลที่แพทย์ส่วนมากใช้ (ร้อยละ 69.43) คือห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ในส่วนกลาง ได้แก่ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีโดยแพทย์ส่วนมาก (ร้อยละ 43.37) ไปใช้ด้วยตนเอง รองลงมาคือติดต่อผ่านบรรณารักษ์ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลที่สังกัด (ร้อยละ 40.96)

บริการของห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศที่แพทย์ใช้มากเป็นอันดับแรกคือบริการสำเนาเอกสาร (ร้อยละ 37.60) รองลงมาคือ บริการสืบค้นข้อมูลจาก CD-ROM (ร้อยละ 19.65) และบริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง (ร้อยละ 19.36)

ปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศ

ปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศที่แพทย์พบมากเป็นอันดับแรกคือ ไม่มีเวลาในการค้นหาสารนิเทศ (ร้อยละ 28.88) รองลงมาคือได้รับสารนิเทศซ้ำ ไม่ทันการณ์ (ร้อยละ 17.62) และไม่ทราบว่าจะค้นจากที่ใด (ร้อยละ 17.41) ปัญหาที่แพทย์พบนั้นอาจเป็นเพราะแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ นอกจากรับผิดชอบในด้านกาให้บริการทางการแพทย์แล้วจำเป็นต้องรับผิดชอบในด้านการสอนและการบริหารด้วย ทำให้ไม่มีเวลาในการค้นหาสารนิเทศและสารนิเทศที่แพทย์ต้องการนั้น บางทีไม่มีในห้องสมุดภายในโรงพยาบาล แพทย์จำเป็นต้องไปใช้บริการจากแหล่งอื่น ซึ่งอาจต้องใช้เวลาติดต่อทางไปรษณีย์ทำให้เกิดความล่าช้าได้

ผลการทดสอบสมมุติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศในด้านวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ ประเภทและสาขาของสารนิเทศที่ใช้แหล่งสารนิเทศที่ใช้ การใช้และไม่ใช้ห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ รวมทั้งปัญหาในการ

แสวงหาและการใช้สารสนเทศ จะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะบุคคลและหน้าที่ความรับผิดชอบของแพทย์ ผลปรากฏว่า

วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศ

ลักษณะเฉพาะบุคคล ได้แก่ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและสาขาที่ปฏิบัติงาน ไม่มีผลต่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศ เพราะแพทย์ไม่ว่าปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลาใดต่างแสวงหาสารสนเทศเพื่อติดตามวิทยาการใหม่ๆ มากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการวินิจฉัยโรค และการค้นคว้าเพื่อประกอบการสอน นอกจากนี้การติดตามวิทยาการใหม่ๆ ยังเป็นวัตถุประสงค์ซึ่งแพทย์ที่ปฏิบัติงานในสาขาคู่กันต้องการเป็นอันดับแรกเช่นกัน แต่หน้าที่ความรับผิดชอบและการผลิตผลงานวิชาการมีผลต่อความต้องการสารสนเทศของแพทย์ แม้ว่า การติดตามวิทยาการใหม่ๆ เป็นวัตถุประสงค์ที่แพทย์ต้องการมากเป็นอันดับแรก แต่ วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศ อันดับรองลงมาในแพทย์ที่รับผิดชอบในด้านการบริการทางการแพทย์ต้องการสารสนเทศเพื่อการวินิจฉัยโรค (ร้อยละ 24.05) แพทย์ที่สอน ต้องการสารสนเทศเพื่อค้นคว้าประกอบการสอน (ร้อยละ 26.47) และแพทย์ที่ทำหน้าที่บริหารงาน ต้องการแสวงหาสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน (ร้อยละ 22.50) ในทำนองเดียวกันแพทย์ที่ผลิตเอกสารประกอบการสอน ต้องการสารสนเทศเพื่อค้นคว้าประกอบการสอน ในขณะที่แพทย์ซึ่งผลิตงานวิจัย เขียนบทความ ต้องการสารสนเทศเพื่อการผลิตผลงานวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันวิทยาการทางการแพทย์ก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แพทย์จำเป็นต้องติดตามวิทยาการใหม่ๆ เพื่อให้ทันสมัยอยู่เสมอ และเพื่อปรับปรุงงานที่รับผิดชอบ เช่น แพทย์ที่ทำหน้าที่สอนต้องการสารสนเทศเพื่อให้สามารถสอนนักศึกษาได้ทันกับความก้าวหน้าของวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Friedlander (1973) ที่สรุปว่างานที่แพทย์รับผิดชอบแม้ว่าไม่ใช่ งานหลักก็มีความสัมพันธ์ต่อการแสวงหาสารสนเทศของแพทย์

เมื่อพิจารณาว่าวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศตามเขตของโรงพยาบาลที่แพทย์ปฏิบัติงานพบว่า วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศของแพทย์แต่ละเขตนั้นไม่แตกต่างกัน กล่าวคือการติดตามวิทยาการใหม่ๆ เป็นวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศซึ่งแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ทุกเขต ต้องการมากเป็นอันดับแรกเช่นเดียวกัน

ประเภทและสาขาของสารนิเทศที่แพทย์ใช้

เมื่อพิจารณาประเภทและสาขาของสารนิเทศที่แพทย์ใช้กับสมมุติฐานที่ตั้งไว้พบว่า ลักษณะเฉพาะบุคคลและหน้าที่ความรับผิดชอบรวมทั้งการผลิตผลงานวิชาการมีผลต่อการใช้สารนิเทศของแพทย์เพียงเล็กน้อยคือ แพทย์ที่ปฏิบัติงานเป็นเวลา 6-10 ปี และ 11-15 ปี ใช้หนังสือภาษาต่างประเทศและวารสารภาษาต่างประเทศโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ในขณะที่แพทย์ซึ่งปฏิบัติงานเป็นเวลา 1-5 ปี ใช้หนังสือภาษาต่างประเทศในระดับมากที่สุด และแพทย์ที่ปฏิบัติงานเป็นเวลา 15 ปีขึ้นไป ใช้หนังสือภาษาไทย หนังสือภาษาต่างประเทศ วารสารภาษาไทย วารสารภาษาต่างประเทศ และหนังสือพิมพ์ในระดับมาก

สารนิเทศที่แพทย์แต่ละสาขาใช้แตกต่างกันคือ แพทย์สาขาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา วิสัญญีวิทยา ศัลยศาสตร์ รังสีวิทยา จักษุวิทยา ใช้หนังสือภาษาต่างประเทศและวารสารภาษาต่างประเทศโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ในขณะที่แพทย์สาขาอายุรศาสตร์ และสาขาโสต นาสิก ลาริงซ์ ใช้วารสารภาษาต่างประเทศโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และใช้หนังสือภาษาต่างประเทศโดยเฉลี่ยในระดับมาก แต่แพทย์สาขาพยาธิวิทยาใช้หนังสือภาษาต่างประเทศในระดับมากที่สุดและใช้วารสารภาษาต่างประเทศในระดับมาก ส่วนแพทย์สาขากุมารเวชศาสตร์และเวชปฏิบัติทั่วไปใช้หนังสือภาษาไทย หนังสือภาษาต่างประเทศ วารสารภาษาไทยและวารสารภาษาต่างประเทศ โดยเฉลี่ยในระดับมาก

สำหรับหน้าที่ความรับผิดชอบไม่มีผลต่อการใช้สารนิเทศของแพทย์ จากการศึกษาพบว่าแพทย์ที่รับผิดชอบในด้านบริหาร การสอนและการบริการทางการแพทย์ต่างใช้หนังสือภาษาต่างประเทศและวารสารภาษาต่างประเทศโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ส่วนการผลิตผลงานวิชาการมีผลต่อการใช้สารนิเทศของแพทย์เพียงเล็กน้อยคือ แพทย์ที่ทำวิจัยใช้หนังสือภาษาต่างประเทศโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และใช้หนังสือภาษาไทย วารสารภาษาไทย วารสารภาษาต่างประเทศ รายงานการวิจัยและหนังสือพิมพ์ในระดับมาก ในขณะที่แพทย์ซึ่งผลิตเอกสารประกอบการสอนใช้หนังสือภาษาต่างประเทศ วารสารภาษาต่างประเทศโดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และใช้หนังสือภาษาไทย วารสารภาษาไทยในระดับมาก ส่วนแพทย์ที่เขียนบทความใช้หนังสือภาษาไทยหนังสือภาษาต่างประเทศ วารสารภาษาไทย วารสารภาษาต่างประเทศในระดับมาก และแพทย์ที่เขียนตำรา/หนังสือใช้หนังสือภาษาต่างประเทศ และสิ่งพิมพ์รัฐบาลในระดับมากแต่ใช้หนังสือภาษาไทยในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษาสาขาของสารนิเทศที่แพทย์ใช้ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้พบว่า แพทย์ในสาขาใดต่างใช้สารนิเทศในสาขาของตนมากเป็นอันดับแรก เช่นแพทย์สาขาพยาธิวิทยาใช้สารนิเทศในสาขา Pathology มากเป็นอันดับแรก แพทย์สาขากุมารเวชศาสตร์ใช้สาร

นิเทศสาขา Pediatrics มากเป็นอันดับแรกเช่นเดียวกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะแพทย์ที่ปฏิบัติงานในสาขาใดจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในสาขานั้นเป็นอย่างดี ดังนั้นแพทย์จึงต้องการสารนิเทศเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องมาก เพื่อติดตามและปรับปรุงสารนิเทศที่ตนได้รับให้ทันสมัยอยู่เสมอ ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Strasser (1978) ที่พบว่าแพทย์ต้องการสารนิเทศเกี่ยวกับการพัฒนาใหม่ๆ หรือวิทยาการใหม่ๆ ทางด้านสาขาวิชาเฉพาะมากที่สุด และการศึกษาของ นายิกา เมฆจรัสกุล (2528) ที่พบว่าคณาจารย์ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่นต้องการสารนิเทศเฉพาะสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมากที่สุด

แหล่งสารนิเทศที่แพทย์ใช้

เมื่อพิจารณาแหล่งสารนิเทศที่แพทย์ใช้ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้พบว่า ลักษณะเฉพาะบุคคลและหน้าที่ความรับผิดชอบมีผลต่อการใช้แหล่งสารนิเทศของแพทย์เพียงเล็กน้อยคือ แพทย์ส่วนมาก (ร้อยละ 23.68) ใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลเป็นแหล่งสารนิเทศมากเป็นอันดับแรก ระยะเวลาในการปฏิบัติงานมีผลต่อการใช้แหล่งสารนิเทศอันดับรองลงมาคือ แพทย์ที่ปฏิบัติงานเป็นเวลา 1-5 ปี ใช้แหล่งทรัพยากรส่วนตัวในการค้นหาสารนิเทศ ในขณะที่แพทย์ซึ่งปฏิบัติงานตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เลือกใช้การประชุมสัมมนา การพบปะสังสรรค์มากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแพทย์ที่มีอาวุโสมากมีโอกาสไปประชุม สัมมนา มากกว่าแพทย์ที่อาวุโสน้อย ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Hibberd และ Meadows (1980) และ Stinson (1980) ที่พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อการใช้แหล่งสารนิเทศของแพทย์

สำหรับหน้าที่ความรับผิดชอบ มีผลต่อการใช้แหล่งสารนิเทศของแพทย์คือ แพทย์ที่รับผิดชอบในด้านการบริการทางการแพทย์แสวงหาสารนิเทศจากห้องสมุดภายในโรงพยาบาล (ร้อยละ 23.67) การประชุมสัมมนา พบปะสังสรรค์ (ร้อยละ 14.12) และแหล่งทรัพยากรส่วนตัว (ร้อยละ 13.38) ตามลำดับ เช่นเดียวกับแพทย์ที่รับผิดชอบในด้านการบริหารใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 26.09) รองลงมาคือ การประชุมสัมมนา พบปะสังสรรค์ (ร้อยละ 13.04) และแหล่งทรัพยากรส่วนตัว (ร้อยละ 10.86) ในขณะที่แพทย์ซึ่งรับผิดชอบในด้านการสอนใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลเป็นแหล่งในการแสวงหาสารนิเทศมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 22.00) รองลงมาคือ การประชุมสัมมนา พบปะสังสรรค์ (ร้อยละ 16.00) และห้องสมุดภายนอกโรงพยาบาล (ร้อยละ 14.00) ตามลำดับ จะเห็นว่าแพทย์ที่ทำหน้าที่สอนใช้แหล่งสารนิเทศในรูปห้องสมุดทั้ง

ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลและห้องสมุดภายนอกโรงพยาบาลมากกว่าแพทย์ที่ให้บริการทางการแพทย์ และแพทย์ที่รับผิดชอบด้านบริหาร ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Osiope (1986) ที่พบว่า อาจารย์แพทย์ของไนจีเรียเลือกใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งสารนิเทศมากกว่าแพทย์ที่รับผิดชอบในการรักษาพยาบาล

ส่วนการผลิตผลงานวิชาการ มีผลต่อการใช้แหล่งสารนิเทศของแพทย์เพียงเล็กน้อย คือไม่ว่าแพทย์ที่ผลิตผลงานวิชาการในรูปแบบใดต่างใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลเป็นแหล่งสารนิเทศมากเป็นอันดับแรกเช่นเดียวกัน ส่วนแหล่งสารนิเทศที่ใช้รองลงมาในแพทย์ที่ทำวิจัยใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาล (ร้อยละ 17.39) และแหล่งทรัพยากรส่วนตัว (ร้อยละ 13.04) ในขณะที่แพทย์ที่ทำหน้าที่สอนใช้การประชุมสัมมนา พบปะสังสรรค์ (ร้อยละ 16.92) และห้องสมุดภายนอกโรงพยาบาล (ร้อยละ 13.85) จากผลการวิจัยพอสรุปได้ว่านอกจากห้องสมุดภายในโรงพยาบาลแล้ว แพทย์ที่ผลิตผลงานวิชาการ ยังให้ความสำคัญกับห้องสมุดภายนอกโรงพยาบาลด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการผลิตผลงานวิชาการทำให้แพทย์ต้องการเอกสารใหม่ๆ ซึ่งแพทย์เห็นว่าห้องสมุดเป็นแหล่งสารนิเทศที่ให้ข้อมูลมาประกอบในการผลิตผลงานวิชาการได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ Ford ที่พบว่าแพทย์ที่ทำวิจัยจะติดตามวิทยาการใหม่ๆ โดยการอ่านวรรณกรรมทางการแพทย์และใช้ห้องสมุด

เมื่อเปรียบเทียบแหล่งสารนิเทศตามเขตของโรงพยาบาลที่แพทย์ปฏิบัติงานพบว่า แพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์ทั้ง 9 เขต ต่างใช้ห้องสมุดภายในโรงพยาบาล เป็นแหล่งสารนิเทศมากเป็นอันดับแรกเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของนายิกา เมฆจรัสกุล (2528) และ Pimrumpai Premsmi (1989) ที่พบว่าคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์นิยมใช้แหล่งสารนิเทศภายในสถาบันมากกว่าแหล่งสารนิเทศภายนอกสถาบัน

ปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศ

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาในการแสวงหาและใช้สารนิเทศที่แพทย์พบมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 28.88) คือไม่มีเวลาในการค้นหาสารนิเทศ รองลงมาคือได้รับสารนิเทศซ้ำไม่ทันการณ์ (ร้อยละ 17.62) และไม่ทราบว่าจะค้นได้จากที่ใด (ร้อยละ 17.41)

เมื่อพิจารณาปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้พบว่าลักษณะเฉพาะบุคคลและหน้าที่ความรับผิดชอบ ไม่มีผลต่อการเกิดปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ เพราะปัญหาในด้านไม่มีเวลาในการค้นหาสารนิเทศ ได้รับ

สารนิเทศซ้ำไม่ทันการณ์และไม่ทราบว่าจะค้นได้จากที่ใด เป็นปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศที่แพทย์ส่วนมากพบมากเช่นเดิม เมื่อพิจารณาปัญหาในการแสวงหาและการใช้สารนิเทศตามเขตของโรงพยาบาลที่แพทย์ปฏิบัติงาน พบว่าแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ทั้ง 9 เขต ต่างพบปัญหาในการแสวงหาและใช้สารนิเทศคล้ายคลึงกันคือ ไม่มีเวลาในการค้นหาสารนิเทศ ได้รับสารนิเทศซ้ำไม่ทันการณ์ และไม่ทราบว่าจะค้นได้จากที่ใด

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาเพียงอย่างเดียว ไม่ได้ใช้เครื่องมืออื่นเช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต ในการรวบรวมข้อมูลที่จะช่วยอธิบายหรือให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุผลที่แพทย์มีพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศดังกล่าว
2. เนื่องจากการวิจัยนี้ ศึกษาแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยส่งแบบสอบถามไปตามรายชื่อแพทย์ที่ได้รับจากกองโรงพยาบาลส่วนภูมิภาคประจำปี 2533 แต่ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลของปี 2532 จึงไม่ครอบคลุมแพทย์ที่ลาศึกษาต่อ หรือโอนย้ายไปปฏิบัติงานยังโรงพยาบาลอื่นในปี 2533 ทำให้เกิดปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ได้แก้ปัญหาโดยขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ห้องสมุดภายในโรงพยาบาลนั้นๆ ทำให้ลดอุปสรรคได้มากในบางโรงพยาบาล
3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า พฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศจะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะบุคคล และหน้าที่ความรับผิดชอบของแพทย์ การเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงต้องพิจารณาตามสาขาวิชาและหน้าที่ความรับผิดชอบของแพทย์ด้วย ซึ่งแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ส่วนมากจะรับผิดชอบงานในด้านต่างๆ หลายด้าน ได้แก่ บริหาร สอน และบริการทางการแพทย์ ทำให้ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ได้ชัดเจน จึงเป็นอุปสรรคต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงพยาบาล

จากการวิจัยพบว่าแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์ส่วนมากแสวงหาสารนิเทศ เพื่อติดตามวิทยาการใหม่ๆ โดยใช้ห้องสมุดโรงพยาบาลเป็นแหล่งในการแสวงหาสารนิเทศ ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการของห้องสมุดโรงพยาบาล ผู้บริหารโรงพยาบาล ควรเห็นความสำคัญของห้องสมุดและสนับสนุนการดำเนินงานของห้องสมุดทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรทรัพยากรห้องสมุด และในด้านอื่นๆ เพื่อห้องสมุดจะได้ดำเนินงานเพื่อให้บริการได้ ตรงกับความต้องการของแพทย์

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารห้องสมุด

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาที่แพทย์พบในการแสวงหาสารนิเทศคือ ไม่มีเวลาในการค้นหาสารนิเทศ ห้องสมุดโรงพยาบาลในฐานะ เป็นแหล่งสารนิเทศที่แพทย์ใช้มากเป็นอันดับแรก ควรปรับปรุงบริการของห้องสมุดเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้เพิ่มขึ้น โดย

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการสำรวจความต้องการของแพทย์ที่ มาใช้บริการและนำไปกำหนดแนวทางในการวางแผนปฏิบัติงาน และจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดเตรียมสถานที่ บุคลากร ทรัพยากรห้องสมุด และงบประมาณสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการ

2. จากปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศที่แพทย์พบในด้านไม่ทราบว่า จะค้นหาที่ใดนั้นปัจจุบันมีแหล่งสำหรับให้บริการสารนิเทศเฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้น บรรณารักษ์ควรทราบถึงแหล่งสารนิเทศดังกล่าว เพื่อแนะนำผู้ใช้พร้อมทั้งชี้แจงวิธีการติดต่อขอใช้บริการของแหล่งสารนิเทศนั้น

3. ควรร่วมมือและประสานงานกันระหว่างแหล่งสารนิเทศที่ให้บริการสารนิเทศทางการแพทย์ ทั้งในกลุ่มห้องสมุดภายในโรงพยาบาล และห้องสมุดภายนอกโรงพยาบาล

ข้อเสนอแนะสำหรับห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์

จากการวิจัยพบว่านอกจากห้องสมุดภายในโรงพยาบาลแล้วแพทย์เห็นว่าห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศภายนอกโรงพยาบาลเป็นแหล่งสารนิเทศที่ให้ข้อมูลที่ต้องการมากที่สุด ดังนั้นห้องสมุด/ศูนย์สารนิเทศภายนอกโรงพยาบาลควรปรับปรุงบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของแพทย์ด้วย โดย

1. ขยายบริการสารนิเทศต่างๆ ไปยังแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่วนภูมิภาค ด้วยเช่นบริการถ่ายสำเนาเอกสาร บริการรวบรวมบรรณานุกรม บริการค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ห้องสมุดให้ผู้เข้ารับบริการเข้าถึงวิธีการขอใช้บริการ รวมทั้งบริการที่ห้องสมุดจัดให้โดยประสานงานกับห้องสมุดภายในโรงพยาบาล

แนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ในโรงพยาบาลศูนย์ เพื่อประโยชน์สำหรับการจัดหาทรัพยากรสารนิเทศและการให้บริการสารนิเทศให้ตรงกับความต้องการและการใช้สารนิเทศของแพทย์เพิ่มขึ้น มีบางประเด็นที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ ซึ่งควรมีการวิจัยในอนาคตดังนี้

1. ศึกษาถึงพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่วนภูมิภาคประเภทอื่นๆ เช่น โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป
2. ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ในโรงพยาบาลเอกชน
3. ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารนิเทศของแพทย์ที่ปฏิบัติงานในเมืองและในชนบท
4. ศึกษาบริการสารนิเทศที่แพทย์ในชนบทใช้
5. ศึกษาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดภายในโรงพยาบาลและห้องสมุดภายนอกโรงพยาบาลที่แพทย์ใช้